

Uniwersytet Warszawski
Wydział Prawa i Administracji

AUTOREFERAT ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

**OPODATKOWANIE PODATKIEM MAJĄTKOWYM OBROTÓW
SPEKULACYJNYCH INSTRUMENTAMI POCHODNYMI – KONCEPCJA
*DE LEGE FERENDA***

mgr Adam Barcikowski

Promotor:

prof. dr hab. Witold Modzelewski

Katedra Prawa Finansowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warszawski

Recenzenci:

prof. dr hab. Jan Gluchowski

Instytut Finansów
Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu

dr hab. Aleksander Werner, prof. SGH

Katedra Prawa Administracyjnego
i Finansowego Przedsiębiorstw
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

1. Uzasadnienie wyboru tematyki i tytułu pracy

W ciągu ostatnich dziesięcioleci można zaobserwować wzrost wahań na rynkach kapitałowych i finansowych. Ostatnim przykładem w skali światowej może być kryzys finansowy oraz następujące po nim załamania gospodarcze z roku 2008 i kolejnych lat¹. Jednocześnie, na moment przygotowywania prezentowanej rozprawy, coraz więcej czynników zaczyna wskazywać na możliwość powrotu kryzysu finansowego do bieżącej rzeczywistości gospodarczej. Wzrostowi wahań gospodarczych towarzyszy wzrost niestabilności gospodarek światowych. Im większe wahania cykli koniunktury, tym większa niestabilność rozwoju gospodarczego, co ma znaczenie nie tylko z perspektywy makroekonomii, ale również budżetu państwa, sytuacji społecznej w danym państwie, czy też w końcu sytuacji gospodarczej poszczególnych obywateli.

W pracy doktorskiej autor dokonał identyfikacji części przyczyn niestabilności finansowej oraz zaproponował wzbogacenie nauki prawa o nową koncepcję opodatkowania, która może pozwolić na wyhamowanie lub zlikwidowanie tych przyczyn. Głównym przedmiotem i zarazem celem pracy, było wskazanie na możliwość stworzenia koncepcji prawno-podatkowej, przy wykorzystaniu zależności wskazanych w koncepcji ekonomicznej autorstwa H.P. Minsky`ego. Jednym z głównych efektów, które powinny być dostępne przy zastosowaniu omawianej autorskiej koncepcji prawno-podatkowej, powinno być zmniejszenie co najmniej jednej z przyczyn spadku stabilności gospodarczej, czyli szkodliwej działalności spekulacyjnej, prowadzonej przez określone podmioty za pomocą instrumentów pochodnych. Jest to o tyle istotne, że w obecnej gospodarce, kryzys na rynku finansowym, z uwagi na występujące szerokie i ścisłe powiązania łańcuchów produkcji, daleko postępującą globalizację, jak również rozwój technologii w zakresie środków komunikacji i przekazywania informacji, często może skutkować kryzysem ogólnogospodarczym, ze wszystkimi negatywnymi skutkami dla Skarbu Państwa oraz poszczególnych obywateli.² Z tego powodu, autor uznał omawiane tu zagadnienie oraz efekty możliwe do osiągnięcia przy zastosowaniu proponowanej koncepcji, za szczególnie istotne i doniosłe z perspektywy społeczno-gospodarczej.

¹ W kontekście kryzysu z 2008 r. wydano wiele publikacji, które omawiają przebieg i przyczyny kryzysu. Więcej w kontekście kryzysu z 2008 r. zob.: M. Adamczyk, *Współczesny kryzys ...*, jak również: A. Sławiński, *Przyczyny globalnego kryzysu bankowego, Materiały konferencyjne pt. Nauki społeczne wobec kryzysu na rynkach finansowych*, J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, J. Misala (red.), *Współczesny kryzys gospodarczy. Przyczyny – przebieg – skutki*

² H. Żukowska, *Identyfikacja czynników destabilizujących systemy finansowe*, w: Eseje o stabilności finansowej, Księga jubileuszowa 45 lat pracy naukowej prof. zw. dr. Hab. Bogusława Pietrzaka, CeDeWu, Warszawa 2012, s. 403

Przedstawiona w pracy autorska koncepcja prawno-podatkowa wykorzystuje zależności przedstawione w teoriach ekonomicznych, w tym przede wszystkim koncepcje i model przedstawiony przez amerykańskiego ekonomistę H.P. Minsky'ego. Główną tezę postawioną przez H.P. Minsky'ego było twierdzenie o endogeniczności cykli gospodarczych oraz ich powiązaniu ze stopniem zadłużenia w gospodarce w danym momencie. Innymi słowy, H.P. Minsky wskazał, że źródła kryzysu nie zawsze są zewnętrzne wobec gospodarki, ale czasem wynikają z samego charakteru obrotu gospodarczego, w tym przede wszystkim ze stopnia zadłużenia.³ Ponadto, w swoich pracach H.P. Minsky zaprezentował model, zgodnie z którym można określić aktualne położenie danej gospodarki na skali reprezentującej poziom stabilności: od stanu finansowania zabezpieczonego (tj. stabilnego) do kryzysu finansowego (tj. momentu największej destabilizacji). W koncepcji tej wskazano na szereg elementów, które przyczyniają się do wzrostu niestabilności, a w konsekwencji powodują zbliżanie się gospodarki do stanu załamania i kryzysu finansowego. Wśród tych elementów znalazły się m.in.: rozluźnienie struktury systemu finansowego i jego deregulacja, zwiększenie udziału długu w strukturze finansowania podmiotów gospodarczych, czy też rozwój egzotycznych instrumentów finansowych, w tym instrumentów pochodnych, stanowiących akcelerator w procesie zadłużania gospodarki.

Na tym tle autor dokonał obserwacji, że dokonywanie transakcji o charakterze spekulacyjnym za pomocą instrumentów pochodnych może być wykorzystywane do odnoszenia zysków z prowadzonej działalności, przy jednoczesnym przetrucaniu ryzyka na pozostałych uczestników rynku. Podmioty finansowe o znacznych rozmiarach i poziomie dywersyfikacji terytorialnej prowadzonej działalności (w tym przede wszystkim międzynarodowe banki i firmy inwestycyjne), są niejednokrotnie w tak poważnym stopniu powiązane z gospodarką danego państwa (poprzez m.in. działalność kredytową i uzależnienie płynności finansowej przedsiębiorstw od bieżącego finansowania dłużnego, w tym kredytu obrotowego), że uznaje się je za „zbyt duże żeby upaść”. Jednocześnie, to właśnie tego rodzaju podmioty angażują się w istotnym stopniu w prowadzenie ryzykownej działalności spekulacyjnej, w tym również przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych. Ostatecznie, gdy pięknie bańka spekulacyjna (inaczej: rosnąca niestabilność gospodarcza), której powstanie zostało przyspieszone przez ryzykowną działalność spekulacyjną podmioty, które w dużej mierze mogły się do tego przyczynić, nie zbankrutują. Państwo u progu kryzysu nie będzie mogło bowiem pozwolić na ich upadek, ponieważ bankructwo nawet kilku dużych podmiotów

³ H.P. Minsky, *The Financial Instability Hypothesis*, Levy Institute of Bard College, Working Paper no. 74, 1992, str. 7

finansowych może pociągnąć za sobą falę bankructw we wszystkich sektorach gospodarki oraz spowodować katastrofalne skutki ekonomiczne i społeczne. Wobec tego, podmioty te zostaną wykupione lub dokapitalizowane przez rządy państw, co można było zaobserwować w trakcie ostatniego kryzysu finansowego. W konsekwencji, ryzyko związane z zyskową działalnością podmiotów finansowych zostanie przerzucone na Skarb Państwa, a więc bezpośrednio na podatników (w tym na obywateli danego państwa nieuczestniczących w omawianej działalności spekulacyjnej). Jednakże zyski z działalności, która spowodowała taką sytuację, zostały już osiągnięte wcześniej. Pokazuje to, że efektywnie ryzyko działalności może zostać przerzucone na inne podmioty niż te, które osiągnęły zyski. Zdaniem autora znaczenie społeczno-gospodarcze tego zjawiska wymagało zaproponowania odpowiedniego podejścia z perspektywy nauki prawa.

Autor wykorzystał zależności wskazane w koncepcji ekonomicznej H.P. Minsky`ego aby zidentyfikować przynajmniej jedną z przyczyn wskazanego wyżej negatywnego zjawiska. Następnie, na tym tle autor przygotował nową koncepcję prawno-podatkową, która pozwala na ograniczenie tej przyczyny. Z perspektywy prawno-podatkowej, wykorzystując prezentowaną w pracy koncepcję, można zapewnić dodatkowe dochody budżetowe Skarbu Państwa (efekt fiskalny)⁴ lub też uczynić określoną działalność nieopłacalną (efekt prewencyjny)⁵. W tym kontekście kluczowe jest, że w przypadku kryzysu finansowego, wywołanego przynajmniej w części przez wskazaną wyżej ryzykowną działalność spekulacyjną, Skarb Państwa (czyli wszyscy podatnicy) poniesie ekonomiczny ciężar interwencji w celu ochrony państwa i jego obywateli przed rosnącą destabilizacją gospodarki i negatywnymi skutkami kryzysu. Wobec tego, słuszne wydaje się być skonstruowanie podatku w oparciu o koncepcję zmiennej stawki podatkowej, proponowanej w niniejszej pracy. W skutek bowiem zastosowania tej koncepcji, efekt prewencyjny, a zarazem fiskalny, proponowanego podatku będzie tym silniejszy, im bliżej gospodarka znajdzie się kryzysu finansowego. Natomiast aktualne stadium gospodarki na drodze do kryzysu można określić na podstawie zależności wskazanej koncepcji H.P. Minsky`ego, które autor wykorzystał do skonstruowania zmiennej stawki podatkowej. Innymi słowy, koncepcja przedstawiona w prezentowanej pracy polega na wykorzystaniu zależności przedstawionych i udowodnionych w koncepcji ekonomicznej (w tym przypadku modelu H.P. Minsky`ego) do stworzenia nowego podatku o zmiennej stawce podatkowej, czyli wprowadzenia nowego elementu do nauki prawa, który może wywierać szereg pozytywnych efektów natury społeczno-gospodarczej.

⁴ J. Głuchowski, *Polskie prawo podatkowe*, PWN, Warszawa 1996, s.12

⁵ J. Głuchowski, *Zarys polskiego prawa podatkowego*, LexisNexis, Warszawa 2009 s. 18

Autor pragnie ponadto podkreślić, że proponowany model został przedstawiony na przykładzie opodatkowania rynku instrumentów pochodnych z uwagi na to, że jest to jeden z najbardziej zmiennych i niestabilnych elementów rynku finansowego, wskazywany również przez ekonomistów (w tym przez H.P. Minsky`ego⁶) jako jeden z elementów wpływających na destabilizację gospodarki. Niemniej, w kontekście przyszłych badań autor nie widzi przeszkód, aby przedstawioną konstrukcję teoretyczną wykorzystania zależności ekonomicznych w nauce prawnopodatkowej zastosować na potrzeby przygotowania koncepcji prawnopodatkowych, które w bardziej elastyczny sposób odpowiadałyby na wyzwania społeczno-gospodarcze. Z tej perspektywy, wybór tematyki pracy wydaje się szczególnie uzasadniony.

2. Cel i zakres pracy

Głównym celem, a zarazem podstawową tezę prezentowanej rozprawy jest udowodnienie, że istnieje możliwość skonstruowania koncepcji prawnopodatkowej w formie nowego podatku o zmiennej stawce podatkowej, w oparciu o zależności udowodnione w teorii ekonomicznej, w tym przypadku w koncepcjach H.P. Minsky`ego. W omawianej pracy autor proponuje zatem wzbogacenie nauki prawa podatkowego o nowatorski element uzależnienia zmienności kluczowego elementu konstrukcji podatku (w tym przypadku stawki podatkowej) od zmieniającej się sytuacji gospodarczej, w oparciu o koncepcje H.P. Minsky`ego. W konsekwencji zastosowania wskazanych zależności, efekt fiskalny i prewencyjny podatku będzie działać tym silniej, im bardziej potencjalnie negatywny aspekt działalności rynkowej (w tym przypadku określonej działalności spekulacyjnej) będzie zagrażał stabilności gospodarczej, a w konsekwencji interesom społeczno-gospodarczym państwa.

Autor pragnie wskazać, że koncepcja H.P. Minsky`ego zasługuje na szczególną uwagę w kontekście teorii mechanizmów kształtowania się kryzysów finansowych, jak również teorii i stosowania nauki prawnopodatkowej. Innowacyjne postulaty H.P. Minsky`ego w zakresie przyczyniania się poziomu zadłużenia do destabilizacji gospodarki znajdują bowiem odniesienie również do stanu obecnego (pomimo skonstruowania koncepcji w latach siedemdziesiątych dwudziestego wieku), co było szczególnie widoczne w przypadku ostatniego kryzysu finansowego z 2008 r. Elementy myśli zawartej przez H.P. Minsky`ego w jego koncepcji, nawet jeśli nie implementowane bezpośrednio, można odnaleźć w wielu aspektach systemów gospodarczych i politycznych. Jednym z nich jest konstytucyjne

⁶ Więcej w tym temacie m.in. zob.: H.P. Minsky, *The Financial Instability Hypothesis, An Interpretation of Keynes and an Alternative to „Standard” Theory*, w: *Can “It” Happen Again? Essays on Instability and Finance*, M.E.Sharpe Inc., New York 1982, s. 67 i nast

ograniczenie poziomu długu publicznego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Naturalnie, koncepcja H.P. Minsky`ego nie była podstawą do wprowadzenia tego zapisu, ale regulacja konstytucyjna i jej cel są zgodne z tymi postulatami. W tym kontekście, koncepcja H.P. Minsky`ego oraz myśli, które stoją u jej podstawy mogą stanowić, a w wielu przypadkach stanowią, istotny element systemów prawnych. Autor uważa, że mogą one zostać wykorzystane jako mocna podstawa dla rozwoju myśli prawno-podatkowej oraz stosowania prawa podatkowego w przypadku, gdy celem prawa podatkowego jest stabilizacja systemu gospodarczego i zapewnianie ciągłości oraz stabilności dochodów budżetowych. W tym kontekście, założony cel oraz główna i podstawowa teza prezentowanej pracy niosą ze sobą, zdaniem autora, szczególne znaczenie społeczno-gospodarcze. Jednocześnie, przedstawiona w szczegółach w rozdziale piątym i szóstym pracy, autorska koncepcja nowego podatku majątkowego od obrotów spekulacyjnych, wraz z propozycją brzmienia regulacji prawnych, dowodzi spełnienia przez pracę zakładanego celu i podstawowej tezy pracy.

Tematyka pracy nie była przedmiotem badań naukowych w Polsce. Zgodnie z najlepszą wiedzą autora, połączenie koncepcji H.P. Minsky`ego z koncepcją opodatkowania nie było również dotychczas przedmiotem analiz w piśmiennictwie zagranicznym.

Ponadto należy wskazać, że w proponowanej koncepcji opodatkowania wybrano opodatkowanie podatkiem majątkowym z uwagi na uznanie wartości posiadanych instrumentów za przedmiot opodatkowania.⁷ Niemniej, z uwagi na to, że proponowany podatek powinien dotyczyć jedynie tej części majątku, która jest wykorzystywana do działalności spekulacyjnej przez określone podmioty, zaproponowano model podatku majątkowego, który obciąża obroty spekulacyjne instrumentami pochodnymi. Należy jednak podkreślić, że podatek ten nie obejmuje swoim zakresem wartości obrotów, jak miałyby to miejsce w przypadku podatków obrotowych, ale jedynie wartość majątku wykorzystywanego do określonego rodzaju transakcji. Istotne jest natomiast opodatkowanie wartości instrumentów pochodnych wykorzystywanych przez określone podmioty do obrotów spekulacyjnych.⁸

Autor pragnie podkreślić, że istnieją również inne, pozapodatkowe instrumenty regulacji kwestii potencjalnie negatywnych efektów działalności finansowej, czy też rynków finansowych w ogólności, jak i działalności spekulacyjnej na tych rynkach. Do takich

⁷ W. Modzelewski, W. Bielawny, *Materialne prawo podatkowe*, Warszawa, 2009, s. 204

⁸ Inaczej mówiąc, autor proponuje opodatkowanie wartości posiadanego majątku, który może być wykorzystany do dokonywania określonych transakcji, ale nie wartości transakcji samej w sobie. Dokładne uzasadnienie wyboru modelu podatku majątkowego zostało przedstawione w rozdziale piątym pracy. Możliwość opodatkowania wybranej części danego majątku przewidują definicje podatku majątkowego, zob: M. von Doorn-Oleniecka, *Podatkowy słownik encyklopedyczny*, IBFD oraz Wydawnictwo C.H. Beck, Amsterdam 2014, s. 359

instrumentów zalicza się chociażby: ustanawianie wymogów kapitałowych dla określonych podmiotów, regulacja działalności za pomocą instytucji nadzorczych, czy też ograniczanie formalne dostępnego katalogu działalności dla określonych uczestników rynku. Autor ma świadomość istnienia oraz stosowania w praktyce tych pozapodatkowych instrumentów. Jednocześnie jednak, założeniem niniejszej pracy jest próba wskazania na możliwość wykorzystania w tym celu również instrumentów podatkowych, w szczególnej formie prezentowanej w niniejszej pracy. Proponowany model rozwiązania nie powinien być zdaniem autora konkurencyjny dla pozapodatkowych metod regulacji stosowanych dotychczas, co może dodatkowo potwierdzać, w wielu przypadkach skuteczna, próba opodatkowywania rynku finansowego poprzez podatki bankowe, czy podatki od transakcji finansowych.

Przedstawiona w pracy koncepcja autora stanowi nowy element w zakresie nauki prawa. W szczególności dotyczy to oparcia stawki podatkowej o element zmienny, wprost zależny od tego, w jakim stadium finansowania (tj. jak blisko kryzysu finansowego) znajduje się gospodarka. Jednocześnie, pomimo przygotowania tej koncepcji w oparciu o działalność spekulacyjną prowadzoną przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych, zdaniem autora może ona zostać wykorzystana również przy konstruowaniu innych regulacji, które miałyby mieć charakter prewencyjny w zakresie zdarzeń niekorzystnych z perspektywy Skarbu Państwa (tj. odpowiednie podwyższanie opodatkowania, oparte o obiektywne dane makroekonomiczne, w razie nasilania się negatywnych efektów danego zdarzenia).

Dla porządku wywodu, poniżej w skrócie przedstawiono zależności leżące u podstawy prezentowanej koncepcji prawno-podatkowej. Natomiast w szczegółach zależności jak i sama koncepcja ekonomiczna zostały omówione w rozdziale drugim pracy. H.P. Minsky wskazał na trzy stadia finansowania, w których gospodarka może się znajdować w danym momencie, w kolejności zbliżania się do kryzysu finansowego są to:

1. Finansowanie zabezpieczone (pierwsze stadium finansowania gospodarki):⁹

$$CC_t < Q_t$$

gdzie:

CC_t : wartość bieżących płatności wynikających z zadłużenia
 Q_t : oczekiwane zyski bieżące z aktywów (wartość rynkowa zabezpieczenia)

⁹ Minsky H.P., *Stabilizing an unstable economy*, McGraw Hill, New York, 2008, s. 371.

2. Finansowanie niezabezpieczone (drugie stadium finansowania gospodarki):¹⁰

$$CC_{t-1} > Q_{t-1}$$

ale

$$CC_t < Q_t$$

3. Finansowanie Ponzi (trzecie, „przedkryzysowe” stadium finansowania gospodarki)¹¹

$$CC_t > Q_t$$

Podsumowując przedstawione zależności: jeżeli najwięcej podmiotów znajduje się w stadium finansowania zabezpieczonego, to płatności wynikające z długu mogą być na bieżąco pokrywane nadwyżką z dochodu z aktywów. Jednocześnie, jeśli najwięcej podmiotów wchodzi już w finansowanie niezabezpieczone, to regulowanie zadłużenia z bieżącego zwrotu z aktywów staje się coraz trudniejsze i wynagrodzenie za dług zaczyna okresowo przekraczać wynagrodzenie z inwestycji aktywów. Jeśli trend nie zostanie odwrócony, gospodarka wchodzi w stadium finansowania Ponzi, skąd jest już prosta droga do pęknięcia banki spekulacyjnej (tj. nagłej niewypłacalności zadłużonych podmiotów) oraz kryzysu finansowego.

Na podstawie tych zależności, w oparciu o odpowiednie przekształcenia, autor określił stawkę podatkową dla nowego podatku majątkowego. Stawka podatkowa spełnia podstawowy cel w postaci zmienności uzależnionej od danego stadium finansowania gospodarki. Innymi słowy, im bliżej gospodarka znajduje się stanu finansowania Ponzi (spekulacyjnego) i jednocześnie kryzysu finansowego, tym wyższa powinna być stawka podatku. W ten sposób, im bliżej kryzysu znajduje się gospodarka, tym silniej będzie działać zarówno efekt fiskalny jak i prewencyjny nowego podatku majątkowego. Celem takiego rozwiązania było to, aby minimalizować negatywny efekt, zidentyfikowany jako działalność spekulacyjna na instrumentach pochodnych prowadzona przez określone podmioty. Stawka powinna być zmienna w oparciu o wartość danych makroekonomicznych w określonym momencie. Niemniej, dla celów przejrzystości nowych proponowanych regulacji autor proponuje, aby stawka każdorazowo była ogłaszana przez Ministra Finansów w odpowiednim rozporządzeniu

¹⁰ Tamże, s. 373 i 375.

¹¹ Tamże, s. 378.

wydawanym na podstawie stosownej delegacji ustawowej (niemniej jednocześnie była wyliczana w oparciu o publicznie dostępny algorytm na podstawie dostępnych danych). W konsekwencji powyższego, spełniono podstawowy cel i główną tezę pracy, czyli udowodniono, że istnieje możliwość skonstruowania koncepcji prawno-podatkowej w formie nowego podatku, w oparciu o zależności przedstawione w teorii ekonomicznej, w tym przypadku w koncepcjach H.P. Minsky`ego. W celu dopełnienia osiągniętego celu, w ramach dodatkowego rozwoju nauki prawa podatkowego, w końcowej części pracy przedstawiono proponowany kształt przepisów, które mogłyby wprowadzać prezentowaną koncepcję do polskiego porządku prawnego.

Autor pragnie podkreślić, że w pracy przedstawiono warunki brzegowe poszczególnych elementów konstrukcji podatku. Niemniej, z uwagi na to, że szczegółowe dookreślenie poszczególnych kryteriów może wymagać dodatkowych badań¹², zaproponowano aby miało to miejsce w drodze rozporządzeń, wydawanych w oparciu o każdorazowe badania szczegółowe, przeprowadzone w oparciu o warunki wskazane w niniejszej pracy. Dla przykładu, autor zaproponował aby nowy podatek majątkowy obciążał działalność prowadzoną przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych, jednak jedynie tą, prowadzoną przez określone podmioty (tj. podmioty rynku finansowego, „zbyt duże żeby upaść”, czyli takie, które w przypadku bankructwa, będą musiały być przedmiotem interwencji kapitałowej Skarbu Państwa). Niemniej, celowo nie doprecyzowano kryteriów szczegółowej identyfikacji tychże podmiotów, ponieważ zdaniem autora wymagałoby to precyzyjnych analiz natury finansowej i ekonomicznej, które należałoby przeprowadzić bezpośrednio przed wdrożeniem. Wobec tego, poza zakresem niniejszej pracy są zagadnienia dotyczące wdrożenia podatku w życie. Podobnie, poza zakresem niniejszej pracy znajdują się testy proponowanego modelu opodatkowania w zakresie funkcjonowania przedstawionych tu zależności, w szczególności w kontekście zmienności stawki podatkowej, z uwagi na oparcie propozycji o modele przedstawione i przetestowane przez H.P. Minsky`ego w jego pracach. Ponadto, w niniejszej pracy nie został rozwinięty wątek dotyczący sprawiedliwości podatkowej, jakkolwiek autor dostrzega znaczenie tej tematyki. Z założenia, proponowana koncepcja powinna pełnić funkcję ubezpieczenia konkretnych podmiotów od „szkód”, które mogłyby wyrządzić ich spekulacyjna działalność wobec innych uczestników rynku (tj. obywateli danego

¹² Przede wszystkim z uwagi na brak możliwości przewidzenia zmiennych takich jak kształt rynku finansowego, rodzaj podmiotów finansowych na rynku, czy w końcu wielkość rynku instrumentów pochodnych w momencie wprowadzania podatku w życie.

państwa), biorąc pod uwagę założenie o działalności podmiotów „zbyt dużych aby upaść” i efekt przerzucania ryzyka ich działalności na obywateli państwa.¹³

3. Tezy i struktura pracy

Praca ma zasadniczo jeden podstawowy cel i główną tezę w zakresie nauki prawa podatkowego, którą przedstawiono w poprzedniej części autoreferatu. Pozostałe tezy postawione w pracy mają wobec niej charakter wspierający i pogłębiający zakres analizy. Są to niejako aspekty wskazujące na szczególne znaczenie społeczno-gospodarcze, jak również konieczność podjęcia się udowodnienia tezy głównej.

W tym kontekście autor dokonał obserwacji, że rosnący wolumen transakcji o charakterze spekulacyjnym prowadzonych za pomocą instrumentów pochodnych może, w pewnych okolicznościach, prowadzić do odnoszenia ponadprzeciętnych zysków z prowadzonej działalności, przy jednoczesnym przerzucaniu ryzyka na pozostałych uczestników rynku¹⁴. Na tej podstawie autor postawił tezę, że na rynku finansowym istnieją podmioty, które jako zbyt mocno powiązane z całością gospodarki, nie mogą być doprowadzone do bankructwa. Jednocześnie tego typu podmioty są w stanie prowadzić działalność spekulacyjną. Niemniej, z uwagi na zbyt duży stopień powiązania tych podmiotów z gospodarką realną (np. poprzez uzależnienie funkcjonowania przedsiębiorstw od kredytów obrotowych), w przypadku materializacji ryzyka związanego z działalnością spekulacyjną, więc zagrożenia bankructwem, Skarb Państwa będzie zmuszony do interwencji kapitałowej w dany podmiot. W ten sposób, ryzyko działalności tych podmiotów może być przenoszone na pozostałych uczestników rynku (podatników).

¹³ W niniejszej pracy, autor posługuje się koncepcją autorstwa H.P. Minsky`ego, której nie analizuje z tej perspektywy. Jakkolwiek autor dostrzega istotność tego zagadnienia, kwestia ta mogłaby być przedmiotem odrębnych badań związanych ze sposobem wdrożenia podatku.

Więcej w tematyce sprawiedliwości podatkowej zob.:

Gomułowicz A., *Zasada sprawiedliwości w polskim prawie podatkowym*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, Rok LI, zeszyt 3, 1989

Gomułowicz A., *Zasada sprawiedliwości podatkowej*, Warszawa: Dom Wydawniczy ABC

Werner A., *Sprawiedliwość w ujęciu prawnym na przykładzie sprawiedliwości podatkowej*, Edukacja Ekonomistów i Menedżerów, 3(49) 2018, s. 31-42

Kwestia była również poruszana w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego, zob. m.in.: Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 listopada 1997 r., sygn. akt K 26/97, OTK 1997 nr 5-6, poz. 64.; Wyrok Trybunału Konstytucyjnego dnia 14 września 2001 r., sygn. akt SK 11/00, OTK 2001 nr 6, poz. 166 (a); Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 października 2011 r., sygn. akt SK 2/10, OTK-A 2011 nr 8, poz. 83

¹⁴ tj. wspomniana wyżej koncepcja nt. podmiotów „zbyt dużych aby upaść”, omówiona szeroko w rozdziale drugim prezentowanej rozprawy

Zgodnie z podstawowymi teoriami na temat rozkładu ryzyka i zysków w działalności gospodarczej, działalność o naturze spekulacyjnej nie powinna się niczym różnić od regularnej działalności gospodarczej o charakterze handlowym. Większym zyskiem możliwym do osiągnięcia z takiej działalności odpowiadają proporcjonalnie większe ryzyka z nią związane. Jest to zgodne z zasadą „braku darmowych obiadów” opisywaną między innymi przez Milтона Friedmana.¹⁵ Zasada przedstawiona przez Milтона Friedmana dotyczyła kwestii wydatków publicznych, a mianowicie wskazania na problematykę konieczności pozyskiwania przez Skarb Państwa od podatników środków na redystrybucję. Przykładając tę teorię do omawianej kwestii, autor pragnie podkreślić, że zysk obciążony ryzykiem działalności jednego podmiotu powinien dotyczyć przede wszystkim tego podmiotu. W innym przypadku cena za osiągnięcie zysku określonej wartości przez jeden podmiot, czyli ryzyko tej działalności, jest ponoszona przez inne podmioty gospodarcze. Podobnie w teorii Friedmana, środki redystrybuowane przez Skarb Państwa na pewną grupę obywateli (odpowiednik zysku powyżej) są pozyskiwane od pozostałych uczestników obrotu gospodarczego. O ile zasada ta może wydawać się sprawiedliwa ze społecznego punktu widzenia (jakkolwiek nie jest to jednoznaczne stanowisko), o tyle dotowanie przez Skarb Państwa dużych międzynarodowych podmiotów w ten sam sposób wydaje się sprzeczne z tą ideą. Naturalnie, zgodnie z zasadą przedstawioną przez Friedmana, środki na taką interwencję będą pochodzić od podatników, którzy są pozostałymi uczestnikami rynku. Ostateczne ryzyko działalności prowadzonej przez duże podmioty finansowe tj. ryzyko bankructwa oraz koszty z nim związane, zostanie wobec tego przeniesione na wszystkich uczestników rynku lokalnego. Jednocześnie dochody z ryzykowej działalności zostały osiągnięte przez ten podmiot finansowy już wcześniej. W ten sposób, po omówieniu również obserwacji z ostatniego kryzysu finansowego 2008 r., autor udowodnił prawdziwość pobocznej tezy o istnieniu na rynku finansowym podmiotów „zbyt dużych żeby upaść”, które w razie problemów finansowych muszą być dokapitalizowane przez Skarb Państwa.

Kolejną poboczną tezą było stwierdzenie, że skonstruowanie podatku majątkowego w oparciu o postulaty H.P. Minsky`ego powinno pozwolić na osiągnięcie zarówno efektu fiskalnego, poprzez zapewnienie Skarbowi Państwa dodatkowych środków na wypadek konieczności interwencji na rynku oraz efektu prewencyjnego, poprzez potencjalne zmniejszenie skali niekorzystnej działalności spekulacyjnej. W ten sposób, przynajmniej część działalności prowadzącej do przenoszenia kosztów ryzyka na innych uczestników rynku będzie

¹⁵ M. Friedman, *There's No Such Thing as a Free Lunch*, Open Court Publishing Company, 1975

ograniczona. Jednocześnie, Skarb Państwa powinien uzyskać dodatkowe środki, które mogą być wykorzystane na wypadek interwencji kapitałowej na rynku finansowym. Innymi słowy, jeśli ryzyko w gospodarce będzie rosnąć, to Skarb Państwa będzie uzyskiwać dodatkowe dochody, aby w przypadku kryzysu finansowego dysponować środkami na dofinansowanie upadających przedsiębiorstw i zapobiec pogłębianiu się kryzysu. Drugim efektem wprowadzenia proponowanego podatku majątkowego może być spadek opłacalności przeprowadzania pewnych ryzykownych transakcji dla podmiotów inwestycyjnych i w konsekwencji również dłuższe utrzymywanie gospodarki w bezpiecznych fazach finansowania. Można powiedzieć, że prezentowany podatek powinien działać jak forma ubezpieczenia od ryzykownej działalności. Powyższa teza nie była możliwa do udowodnienia empirycznie na konkretnych wyliczeniach z uwagi na teoretyczny charakter proponowanej koncepcji nowego podatku. Niemniej, z uwagi na przyjęcie założenia o prawdziwości twierdzeń wyprowadzonych przez H.P. Minsky'ego, w efekcie wyprowadzenia stawki podatkowej wprost z tych zależności, opartych na danych makroekonomicznych, stawka powinna rosnąć w miarę wzrostu ryzyka w gospodarce (tj. przechodzenia stanu finansowania gospodarki w stronę finansowania „Ponzi”). W związku z tym, podatek również powinien być wyższy. Jednocześnie, aby uniknąć pomijania opodatkowania poprzez (i) brak dochodu (charakterystyka podatków dochodowych) lub (ii) zmniejszoną wartość obrotu (charakterystyka podatków obrotowych), opodatkowaniu nowym podatkiem majątkowym powinna podlegać wartość instrumentów pochodnych w sensie bezwzględny (czyli zarówno ujemna jak i dodatnia). Dodatkowo, stosując zmienną stawkę proponowaną przez autora, im bliżej kryzysu finansowego, tym większym podatkiem będzie obciążone posiadanie instrumentów pochodnych przez określone podmioty. W konsekwencji, Skarb Państwa otrzyma dodatkowe środki, które będzie mógł przeznaczyć na ewentualną interwencję kapitałową na rynku finansowym, lub też posiadanie instrumentów pochodnych będzie coraz mniej opłacalne, w sensie rachunku ekonomicznego podatnika. Jediną możliwością, w przypadku której podatek nie będzie rosnąć wraz ze wzrostem ryzyka rynkowego (tj. przechodzenia gospodarki w kierunku finansowania spekulacyjnego), będzie spadek wolumenu posiadanych instrumentów pochodnych. Niemniej, w takim wypadku spełniony będzie efekt prewencyjny podatku. Wobec powyższego, należy uznać przedstawioną tezę za spełnioną.

Autor postawił również tezę, że obecne regulacje prawno-podatkowe zarówno obowiązujące w Polsce, jak i w analizowanych krajach europejskich i USA nie spełniają założeń proponowanej koncepcji. Po przeprowadzeniu prawno-porównawczej analizy koncepcji opodatkowania instrumentów pochodnych w Polsce oraz wybranych państwach, jak

również koncepcji teoretycznych, należy uznać tę tezę za spełnioną. W szczególności, postulaty opodatkowania określonej działalności spekulacyjnej nie mogą zostać spełnione w oparciu o klasyczne koncepcje podatków dochodowych ani obrotowych. Podobnie, w przypadku podatku finansowego lub podatku od transakcji finansowych oraz opłaty bankowej nie przewidziano ani zależności stawki podatku czy wysokości podatku w jakikolwiek sposób od tego, jak blisko kryzysu finansowego znajduje się gospodarka, ani opodatkowania jedynie określonej, szkodliwej działalności spekulacyjnej. Wręcz przeciwnie, oparcie podstawy opodatkowania o wartość obrotu (jak w przypadku podatku od transakcji finansowych¹⁶, czy niektórych form podatku od działalności finansowej¹⁷) lub wartość dochodu, nie może zdaniem autora doprowadzić do spełnienia tych kryteriów, ponieważ: (i) podstawy te mogą ulegać zmniejszeniu w miarę pogarszania się sytuacji gospodarczej oraz (ii) obrót i dochód z tytułu działalności spekulacyjnej prowadzonej przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych może być trudny do uchwycenia i być łatwym przedmiotem manipulacji. Wszystkie przeanalizowane koncepcje opodatkowania instrumentów pochodnych oraz rynku finansowego jako takiego stanowią wariację podatku dochodowego lub podatku obrotowego. Jedynie opłata bankowa nie stanowi formy jednego z powyższych¹⁸. Autor pragnie jednak podkreślić, że krąg podatników według przedstawianej tu propozycji powinien być ograniczony do podmiotów, w przypadku których ryzyko prowadzonej działalności jest niewspółmiernie niższe w porównaniu do możliwych do osiągnięcia zysków (na danym rynku)¹⁹. Ponadto, dla spełnienia zakładanych przez autora kryteriów, istotne jest również ustalenie stawki podatkowej oraz podstawy opodatkowania w taki sposób, aby spełnić postulaty wynikające z koncepcji H.P. Minsky'ego. Wydaje się, że obecnie funkcjonujące modele opłaty bankowej nie są wystarczająco ukierunkowane na osiągnięcie tych celów. W konsekwencji przeprowadzonej analizy, udowodniono prawdziwość postawionej tezy.

Praca doktorska składa z sześciu rozdziałów, ułożonych w sposób, pozwalający na logiczne przejście i przeanalizowanie podstawowych założeń i tez oraz udowodnienie zakładanego celu pracy i podstawowej tezy. Dodatkowo, w konstruowaniu struktury pracy położono nacisk na przedstawienie doniosłości poruszanej tematyki w kontekście społeczno-gospodarczym (stąd m.in. przedstawiono rys historyczny oraz szczegółowy opis istoty

¹⁶ J. Chowaniec, *Prawny model szczególnego podatku od transakcji finansowych*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2019, s. 30 i nast.

¹⁷ P. Dec, P. Masiukiewicz, *Podatek bankowy*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2013, s. 37

¹⁸ S. Juszczak, P. Snarski, *Przegląd potencjalnych podatków i opłat nakładanych na banki w obliczu globalnego kryzysu gospodarczego*, „Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej”, nr 93, 2011

¹⁹ Z powodu efektu przeczucia ryzyka na innych uczestników rynku.

instrumentów pochodnych i możliwości ich zastosowania w działalności gospodarczej, jak również skutków tej działalności)

W rozdziale pierwszym pracy zawarto zagadnienia ogólne związane z analizowaną tematyką, w tym rys historyczny oraz przedstawienie podstawowych mechanizmów powstawania kryzysów gospodarczych. Wstępne omówienie tych zagadnień pozwoliło nakreślić tematykę przedmiotu oraz częściowo podmiotu opodatkowania w nowej koncepcji opodatkowania proponowanej przez autora. Dodatkowym celem tego rozdziału było zwrócenie uwagi na doniosłość omawianej problematyki w kontekście społeczno-gospodarczym.

W rozdziale drugim przedstawiono podstawę teoretyczną koncepcji prezentowanych przez H.P. Minsky`ego, jak również koncepcję pożyczkodawcy ostatniej szansy (z perspektywy kryzysu finansowego z 2008 r.) i funkcje podatków w koncepcji H.P. Minsky`ego. Elementy omówione w tej części pracy pozwoliły na skonstruowanie zmiennej stawki podatkowej.

W rozdziale trzecim przedstawiono istotę instrumentów pochodnych, jak również opisano ich podstawowe rodzaje. Ponadto zaprezentowano sposoby wykorzystania instrumentów pochodnych oraz rodzaje działalności, które mogą być prowadzone za ich pomocą. W ten sposób omówiono podstawowe elementy służące do określenia przedmiotu i podstawy opodatkowania w proponowanej koncepcji opodatkowania.

W rozdziale czwartym omówiono koncepcje opodatkowania instrumentów pochodnych funkcjonujące obecnie w wybranych państwach, jak również koncepcje opodatkowania rozważane w literaturze na przestrzeni czasu (koncepcje teoretyczne), w celu wskazania na konieczność zastosowania nowej koncepcji autorskiej aby spełnić zakładane w pracy kryteria.

W rozdziale piątym przedstawiono rozwinięcie przez autora koncepcji H.P. Minsky`ego o koncepcje prawno-podatkowe oraz kwestię działalności prowadzonej za pomocą instrumentów pochodnych, z perspektywy prawno-podatkowej. W dalszej kolejności, przedstawiono główne założenia oraz podstawowe elementy nowej koncepcji opodatkowania działalności spekulacyjnej podatkiem majątkowym, w tym podmiot, przedmiot i stawkę podatkową.

Rozdział szósty zawiera omówienie regulacji prawno-podatkowych dotyczących instrumentów pochodnych, które funkcjonują w obecnym porządku prawnym w Polsce, na przykładzie podatku dochodowego od osób fizycznych oraz podatku dochodowego od osób prawnych. Następnie przedstawiono proponowane miejsce nowych regulacji prawnych w ramach istniejącej rzeczywistości prawnej wraz z proponowanymi zmianami, w tym przedstawiono proponowane brzmienie przepisów, wprowadzających nowy podatek.

4. Metody badawcze wraz z ich uzasadnieniem oraz metody doboru materiałów wraz z ich uzasadnieniem

Z uwagi na charakter poruszanych zagadnień, dla osiągnięcia celu pracy i udowodnienia poszczególnych tez, autor zastosował szereg metod badawczych.

Po pierwsze, posłużono się metodą ekonomicznej analizy prawa. W tym zakresie, przeanalizowano podstawowe mechanizmy powstawania kryzysów finansowych i niestabilności gospodarczej. W szczególności, przedstawiono koncepcje ekonomiczne przygotowane przez H.P. Minsky`ego, jako podstawę teoretyczną do konstruowania nowej koncepcji prawno-podatkowej podatku majątkowego od działalności spekulacyjnej. Ponadto, przeanalizowano konstrukcje oraz sposoby funkcjonowania i wykorzystania w obrocie gospodarczym instrumentów pochodnych, w celu wykazania, że powinny one stanowić odpowiedni przedmiot opodatkowania dla nowego podatku majątkowego. Przedstawiono również mechanizmy ekonomiczne, które powodują niekorzystne obciążenia dla Skarbu Państwa oraz wskazano w jakim zakresie, zdaniem autora, można je uregulować na płaszczyźnie prawno-podatkowej, przy wykorzystaniu koncepcji podatku majątkowego w połączeniu z koncepcją przedstawioną przez H.P. Minsky`ego. W efekcie powyższych analiz, przedstawiono autorską propozycję wykorzystania koncepcji ekonomicznej dla poszerzenia nauki prawa, w postaci zaproponowania nowego podatku i związanych z nim regulacji prawnych.

Po drugie, przeprowadzono analizę komparatystyczną obecnie stosowanych koncepcji opodatkowania instrumentów pochodnych, zarówno w Polsce, jak i w wybranych innych jurysdykcjach. W szczególności przeanalizowano orzecznictwo polskich sądów administracyjnych, jak również interpretacje indywidualne wydawane w tym zakresie przez polskie organy podatkowe. Ponadto, omówiono podstawowe koncepcje opodatkowania instrumentów pochodnych oraz działalności finansowej w ogólności. Jednocześnie, wskazano dlaczego zarówno koncepcje funkcjonujące w Polsce i w innych krajach, jak i koncepcje teoretyczne, nie pozwalają na spełnienie kryteriów, które wynikają z przeprowadzonej wcześniej ekonomicznej analizy prawa, wobec czego zdaniem autora konieczne jest uzupełnienie nauki prawa o prezentowany element.

W kontekście wykorzystanych materiałów, należy podkreślić, że miały one przede wszystkim charakter teoretyczny, uwarunkowany niejako tematyką pracy oraz doбором metod badawczych. W związku z tym, przede wszystkim przeanalizowano materiały dotyczące prawnych teorii opodatkowania, w tym w szczególności w kontekście funkcji opodatkowania

oraz stosowanych w praktyce koncepcji opodatkowania. Ponadto, przeanalizowano w szczególności materiały natury ekonomicznej, dotyczące uzasadnienia oraz sposobu funkcjonowania koncepcji przedstawionych przez H.P. Minsky`ego. Dodatkowo, przeanalizowano materiały, zarówno natury historycznej, jak i zawierające najnowsze analizy w kontekście powstawania kryzysów finansowych oraz roli instrumentów pochodnych w tym procesie, jak również materiały dotyczące identyfikacji problematyki podmiotów „zbyt dużych żeby upaść”. Dzięki przeanalizowaniu wskazanych wyżej materiałów, możliwe było wskazanie problemu oraz jego znaczenia w kontekście prawnym i społeczno-gospodarczym, jak również skonkretyzowanie proponowanego rozwiązania. Wykorzystując zależności, które wskazują na destabilizację gospodarki, w oparciu o koncepcje H.P. Minsky`ego, autor zaproponował możliwość wzbogacenia nauki prawa o nową koncepcję prawno-podatkową, która może pozwolić na osiągnięcie zakładanych skutków, w tym przede wszystkim zminimalizować negatywne efekty społeczno-gospodarcze określonej działalności spekulacyjnej.

W celu uzupełnienia wniosków, przeprowadzono analizę wybranych rozwiązań podatkowych, stosowanych w państwach trzecich w kontekście instrumentów pochodnych, w oparciu o materiały źródłowe w postaci zagranicznych aktów prawnych. Tę analizę uzupełniono o szczegółowy przegląd polskich aktów prawnych w tym samym kontekście, jak również analizę materiałów teoretycznych, w tym przede wszystkim piśmiennictwa, w kontekście dostępnych koncepcji opodatkowania instrumentów pochodnych w szczególności oraz instrumentów finansowych i rynku finansowego w ogólności. Przeprowadzona przez autora analiza o naturze prawno-komparatystycznej, pozwoliła na zidentyfikowanie miejsca na nową koncepcję w obecnym porządku prawnym, a jednocześnie na wskazanie braków obecnie funkcjonujących koncepcji prawnych i prawno-teoretycznych, w kontekście omawianych zależności.

5. Znaczenie teoretyczne i praktyczne pracy doktorskiej

Przedstawiona w pracy koncepcja utworzenia podatku majątkowego od działalności spekulacyjnej na podstawie postulatów przedstawionych w ekonomicznej koncepcji H.P. Minsky`ego, stanowi nowy element w zakresie nauki prawa. Zdaniem autora, wnioski w tym zakresie, w szczególności wskazanie na możliwość ograniczenia negatywnych efektów określonych rodzajów spekulacji, mają nie tylko istotne znaczenie poznawcze w kontekście nauki prawa, ale również szczególny wymiar społeczno-ekonomiczny.

Ponadto, zdaniem autora wnioski płynące z niniejszej pracy mogą stanowić rozwinięcie konstrukcji teoretycznych prawa podatkowego, w tym w zakresie dynamicznie rozwijającej się ekonomicznej analizy prawa. W szczególności, oparcie stawki podatkowej o element zmienny, wprost zależny od tego, w jakim stadium finansowania (tj. jak blisko stanu kryzysu finansowego) znajduje się gospodarka, stanowi nowy element w polskiej nauce prawa podatkowego. Jednocześnie, pomimo przygotowania prezentowanej koncepcji w oparciu o działalność spekulacyjną prowadzoną przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych, zdaniem autora może ona zostać wykorzystana również przy konstruowaniu innych regulacji i koncepcji prawnych, które mają mieć charakter prewencyjny w zakresie zdarzeń niekorzystnych z perspektywy Skarbu Państwa (tj. odpowiednie, oparte o obiektywne dane makroekonomiczne, podwyższanie opodatkowania w razie nasilania się negatywnych efektów danego zdarzenia i obniżanie w razie stabilizowania się sytuacji).

Należy podkreślić, że analiza przedstawiona w niniejszej pracy stanowi konstrukcję teoretyczną. Innymi słowy, autor wskazuje na możliwość wykorzystania koncepcji ekonomicznej, w tym przypadku przedstawionej przez H.P. Minsky`ego, do skonstruowania nowej koncepcji prawno-podatkowej, która może doprowadzić do osiągnięcia zakładanych celów w zakresie rozwinięcia nauki prawa jak i pozytywnych efektów społeczno-gospodarczych. Jednocześnie, wdrożenie w życie przedstawionej w pracy konstrukcji wymaga dalszych pogłębionych badań. Autor zaproponował w pracy przykładowe brzmienie przepisów, które mogłyby wdrażać proponowaną koncepcję do polskiego porządku prawno-podatkowego. Ponadto przeprowadzono analizę obecnie obowiązujących koncepcji prawno-podatkowych w celu identyfikacji potencjalnych możliwości wykorzystania tych koncepcji do zakładanych w pracy celów oraz odpowiedniej identyfikacji potencjalnego miejsca nowej koncepcji w rzeczywistości prawnej. Wskazano również elementy konstrukcji podatku (w tym częstotliwość opodatkowania, wybór najlepszego źródła danych do wyliczenia podstawy opodatkowania, metodę określenia podmiotów kwalifikowanych), które powinny wymagać dodatkowej pogłębionej analizy przed wdrożeniem rozwiązania w życie. Z uwagi na potencjalną zmienność niektórych z tych kryteriów, w tym przede wszystkim prawidłowego określenia podmiotu opodatkowania, autor proponuje regulować te elementy w drodze rozporządzeń wydawanych na podstawie delegacji ustawowej. Natomiast, w kontekście zachowania porządku regulacyjnego oraz ułatwienia potencjalnej interpretacji prawa, nowe regulacje proponuje się zawrzeć w ramach odrębnego aktu prawnego w randze ustawy, o możliwie zwartej i prostej konstrukcji.

W omawianej pracy autor udowodnił główny cel i podstawową tezę. Jednocześnie, autor wskazał również na prawdziwość postawionych tez pomocniczych, które zgodnie z tym co podkreślono wyżej, miały charakter wspierający wobec tezy podstawowej i głównego celu pracy. Zdaniem autora, analiza przeprowadzona w niniejszej pracy powinna być traktowana jako wskazanie teoretycznej możliwości przeprowadzenia określonych działań, jak również wstęp do dalszych badań praktycznych w kontekście implementacji przepisów. Natomiast udowodnienie przez autora głównego celu i podstawowej tezy pracy niesie ze sobą nową i istotną treść poznawczą w ramach nauki prawa. Ponadto, jako konstrukcja teoretyczna, może zostać wykorzystana z istotnym i, zdaniem autora, niezwykle potrzebnym skutkiem społeczno-gospodarczym, szczególnie w ramach obecnej rzeczywistości prawnej i gospodarczej.